

kalendárium

Mácsai István (Budapest, 1922 – Budapest, 2005)
Pesti utca, 1961
olaj, vászon, 105,5 × 160,5 cm
Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

KERETEK KÖZÖTT - A HATVANAS ÉVEK MŰVÉSZETE MAGYARORSZÁGON (1958-1968) • MAGYAR NEMZETI GALÉRIA • 2018. február 18-ig • A kiállítás két meghatározó történelmi esemény közötti időszak művészetét tekinti át: az 1956-os forradalom leverését követő konzolidáció éveitől az 1968-as prágai tavaszig. Ekkor alakult ki a kultúrára vonatkozó politikai kategóriarendszer – a „három T”, vagyis a művek Tiltott, Túrt és Támogatott szerinti minősítése –, amely a teljes kulturális életet, így a képzőművészetet is áthatotta. Petrányi Zsolt kurátor arra vállalkozott, hogy bemutassa a manapság kevésbé szeretett oldalt, a támogatott művészetet, azaz az 1958 és 1968 között az állami kultúrpolitika által jóváhagyott művészeti formát és azokat a törekvéseket, amelyek az adott kereteken belül próbáltak valamiféle újszerű, modernebb megoldásokat találni. A kiállítás azt vizsgálja, miként változott meg a figuratív művészetben az ember képe, vagyis hogyan alakult át a szocialista realizmus teljesítményorientált munkása egy nyugati értelemben (is) vett modern életformát követő emberré, miközben a szocializmus ideológiája és paneltémái továbbra is jelen voltak, ahogy a jövőbe vetett töretlen hit is. A kezdőpont 1958, mert ebben az évben két fontos nemzetközi helyszínre (brüsszeli Világkiállítás és Velencei Biennálé) is megváltozott szemlélettel lépett ki a magyar kultúrpolitika. A kiállítás zárópontja pedig 1968, az Iparterv-generáció, a neoavantgárd színre lépése. A kuratori koncepció kitér a nemzetközi kontextusra, és felvillantja, miként reagáltak a művészek alkotásaikon keresztül a világpolitikai eseményekre, hogyan keresték az igazság, a „jó” oldalát a hidegháború éveiben. Izgalmas abba a nézőpontba behelyezkedni, hogy milyen képet kaptak a világról az értelmiségiek abban az időszakban, azokon a csatornákon keresztül, amelyek akkor rendelkezésre álltak. A tárlat lakberendezési, dizájn- és filmszekciója azt a törekvést szolgálja, hogy a látogató ne csak a képzőművészetről, hanem az egész korszakról képet kapjon. A kiállítás felvállaltan problémafelvető és nem megoldó, hiszen az időszak még jócskán rejteget titkokat, feldolgozásra váró életműveket.

EMLÉK ÉS MŰ | TOLDI FOTÓGALÉRIA, 1981 • MŰCSARNOK • 2018. január 14-ig • A múcsarnokbeli kiállítás a budapesti Toldi Moziban működő Fotógalériának kíván EMLÉK-MŰvet állítani. A Fotógaléria 1981-es, még egyetlen évig sem tartó története fontos adalék a magyar fotó történetéhez, segít megérteni, hogy a közelmúlt kortárs fotóművészetét milyen helyszínek és csoportosulások alakították. A tárlaton az egykor kiállított eredeti művek mellett dokumentumok, interjúk, helyszíni felvételek segítségével megidézik a helyszínt és a kort. A Toldi mozi a hetvenes évek közepétől kultikus helyszíne volt a korabeli hivatalos

kultúrpolitika által nem támogatott művészeti élet eseményeinek, benne filmvetítések, viták, beszélgetések, filmklubok zajlottak. Az első Toldi Galéria 1975 áprilisában nyílt, és betiltásáig, 1976 októberéig üzemelt, a túrt és tiltott határmezsgyéjén mozgó képző- és fotóművészeknek adva bemutatkozási lehetőséget. Harmincnégy alkotó állított itt ki, kezdetben havonta, majd háromnaponta követték egymást a megnyitók. A galéria második korszaka – már Toldi Fotógaléria néven – 1981-ben kezdődött, és még ugyanennek az évnek a végén, egy betiltott kiállítással egyszer s mindenkorra véget is ért. Működése minden részletében rendhagyó volt. Reha György szervezésében, Tímár Péter művészeti vezetésével és közreműködésével, Jerger Kriszta kiállításrendezői tevékenységével 8 (+1) olyan kiállítást rendeztek itt, melyek már a saját korukban sem elégedtek meg az elfogadott tendenciák ismételtetésével, hanem progresszív utat jelöltek ki az akkori kortárs fotográfiában. Szerencsés János, Tamási Péter, Kardos Sándor és Lugosi Lugo László Horus Archívuma, Szalai Tibor és Vincze László, Lovas Ilona és Nagy Tamás, Lennert Géza, Agnes Rodier, Birkás Ákos és (plusz egyként) Hajas Tibor betiltott, s a galéria végét is jelentő munkái láthatók a Múcsarnok tárlatán, melynek kurátorra Kincses Károly.

ESTERHÁZY MŰVÉSZETI DÍJ 2017 • LUDWIG MŰZEUM - KORTÁRS MŰVÉSZETI MŰZEUM • 2018. január 7-ig • 2017-ben immár ötödik alkalommal adják át az Esterházy Művészeti Díjat, amelynek odaítélésével az Esterházy Magánalapítvány tehetséges magyar művészeket kíván felkarolni. Az egyenként ötezer euróval járó díjat évente kettő, legfeljebb három képzőművésznek ítéli oda a független szakmai zsűri. 2017. december 15-től 2018. január 7-ig a Ludwig Múzeum kiállítás keretében mutatja be a díjra pályázó művészek alkotásait. A díjat 2009-ben a Borsos Lőrinc alkotópár, Horváth Dániel, Siegmund Ákos, 2011-ben Karácsonyi László Attila, Király András, Szabó Ábel, 2013-ban Csató József, Kaliczka Patrícia, Kovács Olívia, míg 2015-ben Kaszás Tamás, Makai Mira Dalma és Tibor Zsolt kapták meg.

GERALDINE - MAGYARORSZÁG FEHÉR RÓZSÁJA • MAGYAR NEMZETI MŰZEUM • 2018. január 7-ig • Az MNM és az Albán Nagykövetség közös kiállítása Apponyi Geraldine grófnőre (1915–2002), a néhai albán királynéra emlékezik. Archív fényképek segítségével mutatja be Geraldine életét, az 1938-as tiranai esküvőjét állítva a középpontba. Geraldine 1938. április 27-én ment férjhez I. Zogu albán királyhoz, már a következő év áprilisában megszületett közös fiuk, a trónörökös is, de menekülniük kellett az Albániát megszálló olasz fasiszták elől. A Magyarország fehér rózsájának is nevezett királyné nyugat-európai és dél-afrikai emigrációja után csak élete végén térhetett vissza fiával Albániába. Az Albán Nagykövetség fénykép-reprodukcióinak a Magyar Nemzeti Múzeum anyaga ad keretet. A kiállítás felidézi azt is, hogy a későbbi albán királyné esküvője előtt fél évvel a Nemzeti Múzeumban dolgozott: kiadványokat és képeslapokat árult a múzeumi boltban és – ahogy korabeli laptudósításokból kiderül – angol, német és francia nyelvtudásának köszönhetően a múzeum „idegenforgalmi

pavilonjában” is szolgálatot teljesített. Alkalmazását rokonának, gróf Zichy Istvánnak, a múzeum igazgatójának köszönhette, a félárva lánynak anyagi helyzete miatt volt szüksége a pénzkereső állásra.

KASSÁKIZMUS 1–2–3. • A huszadik század elejének magyar avantgárd mozgalmait, benne vezéralakjának, Kassák Lajosnak a szerepét vizsgálja a három helyszínen rendezett kiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban és tagintézményeiben. Ezzel a három rendezvénnel ünneplik Kassák Lajos születésének 130. és halálának 50. évfordulóját. A kiállítások kurátorai Sasvári Edit, Galács Judit és Szeredi Merse Pál, a látványterveket Rudas Klára készítette.

ÚJ MŰVÉSZET – A BÉCSI MA AZ AVANTGÁRD NEMZETKÖZI HÁLÓZATAIBAN • PETŐFI IRODALMI MÚZEUM • 2018. február 25-ig • A PIM kiállítása Kassák 1920 és 1925 között Bécsben megjelent MA című folyóiratát helyezi középpontba. Elsősorban azt vizsgálja, hogy Kassák és mozgalma hogyan integrálódott az első világháborút követően az avantgárd nemzetközi hálózataiba, és Kassák hogyan vált az új művészet egyik alakítójává. Bemutatja azokat a radikális fordulatokat, izgalmas hatásokat, amelyek Kassák és a MA művészetét jellegzetessé tették a kelet-közép-európai avantgárd legaktívabb időszakában, az 1920-as évek első felében. A MA folyóirat összművészeti gondolkodásához híven a művészkör irodalmi és képzőművészeti aktivitását együttesen mutatják be. A történethez szervesen hozzátartozik a fogadtatása is: híveinek lelkes rajongása vagy ellenfeleinek gúnyos kritikája ugyanúgy, mint a modern művészettől idegenkedő korabeli közönség ellenérzése az „értelmetlen” versekkel és „tárgy nélküli” festményekkel szemben.

AZ ÚJ KASSÁK – A LÓ MEGHAL, A MADARAK KIRÖPÜLNEK • KASSÁK MÚZEUM • 2018. február 25-ig • A Kassák Múzeum kiállítása az „új művész” alakját és eredettörténetét vizsgálja, középpontjában Kassák talán legismertebb és legtöbbet idézett önéletrajzi ihletésű művével, *A ló meghal a madarak kiröpülnek* című költeménnyel. A mű 1920–1921-ben keletkezett, amikor Kassák a nemzetközi izmusoktól inspirálva megújította költői nyelvét. A vers maga Kassák 1909-es párizsi utazását dolgozza fel: a folyamatot, melynek során az egyszeri vasmunkásból költő lett. A tárlat a versben elbeszélte fejlődéstörténeten túl rávilágít arra a szomorú ellentmondásra, amely az „új Kassák” által létrehozott dadaista költői világ nemzetközi beágyazottsága és hazai elutasítása között feszült, és reflektál a vers kanonizációjának történetére is. A kiállításához elkészült Kassák Lajos költeményének interaktív online kiadása, amely a nikkelszamovar.kassakmuzeum.hu weboldalon érhető el.

ÚJ DRÁMA, ÚJ SZÍNPAD – A MAGYAR AVANTGÁRD SZÍNHÁZI KÍSÉRLETEI • BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUM • 2018. február 25-ig • A színház a kezdetektől fontos kérdés volt Kassák folyóirataiban és a körjük épült „mozgalomban”. A Bajor Gizi Színészmúzeum a Kassák-kör kevésbé ismert színpadi munkásságát mutatja be, négy tematikus egységen keresztül a korai avantgárd színpadi kísérletektől Simon Jolán bécsi dadaista előadástjein és a mechanikus-konstruktivista színpadi kísérleteken keresztül egészen a lehangosabb

reakciókat kiváltó budapesti avantgárd színpadi kísérletig, a Palasovszky Ödön, Hevesy Iván és Bortnyik Sándor által létrehozott Zöld Szamár Színház 1925-ös előadásáig. A kiállítás bemutatja Palasovszky és Kassák kapcsolatát, az előadások létrehozóinak színházi előtörténetét, és kísérletet tesz az előadás minél pontosabb rekonstrukciójára is.

„EZ VAGYOK, EZ A FORMÁM” – KONDOR BÉLA, A GRAFIKUS • LACZKÓ DEZSŐ MŰZEUM, VESZPRÉM • 2018. január 21-ig • Kondor Béla az 1950-es években a szocialista realizmus uralkodása idején végezte tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán, amelybe sosem volt képes belesimulni. Festő szakon kezdett Szőnyi István osztályában, innen átkerült a grafikai tanszékre, ahol Koffán Károly és Barcsay Jenő voltak a mesterei. Konstruktív volt, expresszív, fantáziája a szürrealizmustól sem riadt vissza, formanyelve ugyanakkor a hagyományokhoz is kötődött, elsősorban Dürerhez és Rembrandt-hoz nyúlt vissza. Kondor művészete már indulásakor megosztotta kritikussait: elutasításban és elfogadásban egyaránt volt része. Korai halála után – mindössze 41 évet élt – műtermében másfél ezer mű, közte festmény, grafika, rajz, fotó és verskézirat maradt. 1974 tavaszán az állam megvásárolta a hagyatékot, elsősorban a Magyar Nemzeti Galéria részére, de vidéki múzeumokba is került az alkotásokból. A veszprémi múzeum gyűjteményében hetvenhat Kondor mű található, a tárlat anyagát ebből a kollekciónak válogatták. Rézkarcok, litográfiák és monotípiák mellett olyan egyedi rajzok és festmények láthatók, amelyek a művész 1984-ben rendezett nagy gyűjteményes kiállítása óta nem szerepeltek a nyilvánosság előtt.

IMPRESSZIONISTÁK LONDONBAN: FRANCIA MŰVÉSZEK SZÁMŰZETÉSÉBEN (1870–1904) • TATE BRITAIN, LONDON • 2018. május 7-ig. • A több mint száz festményt – köztük Monet, Tissot, Pissarro alkotásait – felvonultató tárlat a francia–porosz háború idején Nagy-Britanniában menedéket kereső francia művészeket és londoni kollégáikra gyakorolt hatásukat mutatja be. A novemberben Londonban nyílt tárlat 2018 nyarán Párizsba, a Petit Palais-ba utazik majd tovább. A kiállítás első része Monet és Pissarro alkotásaira fókuszál. Itt látható Monet 1871-es festménye a Hyde Parkról. A kurátor Caroline Corbeau-Parsons szerint a művészt lenyűgözték a brit főváros hatalmas parkjai, amelyekben – Párizsval ellentétben – a fűvön is lehetett sétálni. Pissarro az egykori házának ablakából nyílt kilátást rögzítette. A magángyűjteményekből érkező alkotásokon a nyugat-londoni Kew Green zöldterület szegletei és a londoni Kew-i Királyi Botanikus Kertek rododendronjai köszönnek vissza.

Ugyancsak magángyűjteményből kapta kölcsön a múzeum Monet 1901-ben készült alkotását, amely szinte absztrakt módon örökíti meg a Leicester tér fényeit. A művészt annak idején magával ragadta a londoni köd, és folyókról készített látképek sorozatának festésére inspirálta, 1903–1904 folyamán pedig a brit parlamentről festett egy képsorozatot a Temze másik oldaláról – ennek most hat darabja (Brooklyn, Chicago, New York, Le Havre, Párizs és Krefeld múzeumaiból) visszatért Londonba. A sorozat ilyen sok darabját 1973 óta nem láthatta együtt az európai közönség.

TERVEZETT ALKOTÁS • MODEM, DEBRECEN • 2017. december 31-ig • A dizájn és a kortárs művészet kapcsolatára keres választ a tavaly újraindult Debreceni Nemzetközi Művésztelep idei alkotásait felvonultató tárlat. Tervezhető-e a művészet, hol vannak a kreativitás és a konstrukció határai, milyen szerepet vállalhat a művészet a környezet és társadalom problémakörében? A művésztelep működésének két hetében az alkotás mellett kerekasztal-beszélgetések, előadások adtak helyet a szakmai vitáknak, a kiállítás pedig az akkor felvetődött kérdésekre próbál válaszokat adni. A program művészeti vezetője Csontó Lajos, Süli-Zakar Szabolcs képzőművészek és Horányi Attila művészettörténész, a MOME oktatója.

PICASSO/LAUTREC • MUSEO NACIONAL THYSSEN BORNEMISZA, MADRID • 2018. január 21-ig • Ez az első olyan kiállítás, amely a modern művészet e két nagy mesterének életművét ennyire szoros kapcsolatba hozza. Monográfiákban és korabeli műkritikában már voltak köztük párhuzamot, de első alkalommal szentelnek nekik közös, monografikus kiállítást, a köztük lévő kapcsolatot vizsgálva. A két kurátor (Francisco Calvo Serraller művészettörténész professzor és Paloma Alarcó, a múzeum modern festéssel foglalkozó osztályának vezetője) több mint száz művet gyűjtött össze a világ minden tájáról, hatvan köz- és magángyűjteményből kértek kölcsön alkotásokat, amelyeket a kiállítóterben mindkét művész életművében előforduló témakörök szerint csoportosítottak. A fő témák: a karikatúrák, az éjszakai élet, a kávéházak, lokálok, bordélyok világa, az élet perifériáján mozgó figurák portréi, cirkuszi és színházi jelenetek és természetesen a nők. Henri de Toulouse-Lautrec 1901-ben hunyt el, Picasso pedig alig egy évvel korábban, 1900 októberében érkezett először Párizsba, de még így is, hogy „elkerülték egymást” Párizsban, kimutatható, hogy Lautrec művészetének és társadalomfelfogásának modernitása mennyire erős hatással volt a fiatal Picassóra.

HARRY POTTER: A VARÁZSLÁS TÖRTÉNETE • BRITISH LIBRARY, LONDON • 2018. február 28-ig • A kiállítás az első Harry Potter-kötet megjelenésének huszadik évfordulóját ünnepli. A világhírű varázslótanonc történetének hét kötetét hatvannyolc nyelvre fordították le, és több mint négyszázmillió példányt adtak el belőle világszerte az elmúlt húsz évben. Ez a kiállítás most több ritka emléktárgyat vonultat fel, köztük J. K. Rowling első feljegyzéseit és vázlatait, a varázslóiskola pedagógusainak és tantárgyainak az író által kézzel

írott listáját, valamint a könyvből készült filmsorozatban szereplő kultikus tárgyakat. A kiállítás kurátora Julian Harrison a tárlat középpontjába a varázlástant helyezte, és a Harry Potterhez köthető tárgyak mellé a könyvtár gyűjteményéből válogatott csillagászati munkákat, az 1500-as évekből származó alkimista tekerceseket és 12. századi, Kínából való, madárjósásra szolgáló csontokat.

ILYA AND EMILIA KABAKOV: NEM MINDENKI ÉRI EL A JÖVŐT • TATE MODERN, LONDON • 2018. január 28-ig • Az 1917-es nagy októberi szocialista forradalom századik évfordulójáról az 1933-ban született Ilya és az 1945-ben született Emilia Kabakov páros kiállítás-megnyitójával emlékezett meg a Tate Modern. A művészekkel szoros párbeszédet folytatva, a szentpétervári Ermitázzsal és a moszkvai Tretyakov Képtárral közösen szervezett kiállítás feltárja az úttörő páros helyét a nemzetközi koncepcionális művészetben, és ritkán vagy Nyugat Európában sosem látott műveket is bemutat. Kabakovék nemzedékük legelismertebb orosz művészei közé tartoznak, nagyszabású installációik meghatározó hatást gyakoroltak a volt Szovjetunió vizuális kultúrájára. Gyakran támaszkodtak az orosz irodalom narratív hagyományaira, és olyan, mindenkit érintő témákkal foglalkoztak, mint az utópia, az álmok, a félelem és az emberi lét alapkérdései. Kabakovék műterme legendássá és a hatvanas, hetvenes években a nem hivatalos moszkvai művészeti színtér középpontjává vált. A kiállítás több mint száz, különböző műfajú alkotást vonultat fel, hiszen a festészet gyakorlatának megkérdőjelezése Ilya Kabakov műveinek központi eleme. Nemcsak Ilya Kabakov moszkvai művészi pozíciója – mint a hatóságok látóterében tevékenykedő, nem hivatalos művészé – válik érthetővé, hanem 1987-es Nyugatra távozása utáni helyzete és Emiliával való kapcsolata is. A kiállításon három híres installáció, teljes szobaberendezés is látható, 1985-ből, 1990-ből és 2001-ből, mindhárom meglehetősen személyes, de talán leginkább az 1990-es *Anyám albuma* című az, amely egy nyomasztó, labirintusszerű installáción keresztül mutatja meg, hogy Kabakov édesanyjának élet-története miként fonódott össze a Szovjetunió felemelkedésének és bukásának történetével.

RAFFAELLO • ALBERTINA, BÉCS • 2018. január 7-ig • Az Albertina átfogó kiállítást szentel Raffaello (1483–1520) munkásságának. A tárlat célja a reneszánsz mester gondolkodásmódjának és koncepciójának megmutatása, ezt szolgálja a bemutatott százötven mű, az ötletvázlatoktól kezdve a részlettanulmányokon és kompozíciós tanulmányokon keresztül a festményekig. Raffaello a reneszánsz virágkorának univerzális gényusa volt: Firenzében és Rómában volt festő és építész (többek között a Szent Péter-bazilika építésvezetője), pápák és hercegek megbízásából dolgozott. Műveiben folyamatosan a természetutánczás és az eszménykép-ábrázolás közötti egyensúlyt kereste. A kiállítás megvilágítja Raffaello összes alkotói korszakát: a korai umbriaitól (1504-ig) a firenzei éveken át (kb. 1504–1508) a római korszakig (kb. 1508–1520). Az Albertina saját kollekcióját kölcsönzésekkel egészítette ki, az Uffizi, a Louvre, a Vatikáni Múzeum és a brit Királyi Gyűjtemény anyagából is érkeztek munkák.

